

možnosti za digitalizacijo ter dolgoročne cilje arhiviranja v digitalni obliki. Predvsem je opozoril na prepite z medija na medij z možnostmi za popraviljanje napak. Hkrati je opozoril tudi na težave pri digitalizaciji videozapisov: velikanske količine podatkov za zapis videoposnetkov, ki zasedejo približno stokrat več računalniškega prostora kot avdioposnetki, in tudi na različne oblike kodiranja digitalnega videesignala (SDI, MPEG-2, DV ...) z nujnimi velikimi bitnimi hitrostmi za dostop uporabnikov do videoposnetkov v centralnem pomnilniku. Dodatne skrbi pa povzroča strokovnjakom tudi zaščita pomnilnika pred napakami.

Svetovalec pomočnika generalnega direktorja RTV Slovenija za avdiopodročje Martin Žvelc je v predavanju "Digitalizacija in hranjenje digitalnih zvokovnih vsebin" spregovoril o dveh platih digitalizacije arhivov: o digitalizaciji analognih avdioarhivov in hranjenju digitalnih zvokovnih vsebin. Predstavil je prednosti digitalnega arhiviranja avdiodokumentov v primerjavi z arhiviranjem videozapisov, kot tudi določene težave. Pri vzrokih za čimprejšnjo realizacijo digitalizacije, ki jih je navedel, je poudaril staranje in življenjsko dobo magnetoskopskih trakov, ukinjanje proizvodnje trakov, ukinjeno proizvodnjo naprav za predvajanje in nezadržno naraščanje zvokovnih vsebin na nestabilnih digitalnih nosilcih zvoka (CDR, DAT, MD).

Mladi urednik oddaje "Resnična resničnost" izobraževalnega programa TV Slovenija Andraž Tori je prijetno presenetil s sproščenim nastopom in odličnim predavanjem "Intelektualna lastnina in copyleft v informacijski družbi". Predstavil je problem pravic za predvajanje na svetovnem spletu in pomen dovoljenih pravic – copyleft. Predvajanje posnetkov je namreč omejeno z zakoni o avtorskih pravicah, copyrightom, in vedno bolj tudi pravic lastnikov licenc.

Radijski urednik Jure Longyka je s predavanjem "Gradnja digitalnega avdiovizualnega arhiva" predstavil razloge za digitalizacijo avdiovizualnih arhivov in načinov za uresničitev z razdelitvijo procesa digitalizacije. Jure Longyka je svojo raziskavo opravil na osnovi analize dela majhnih avdiovizualnih arhivov, zato je bilo smiselno nadaljevanje simpozija s predstavitev dela v avdiovizualnem arhivu regionalnega TV-centra Maribor, ki ga je predstavila Vesna Kolar. Mariborski arhiv hrani predvsem gradivo na kasetah beta (okrog 3000 kaset betacam SP, letno arhivirajo okrog 200 arhivskih enot). Poleg kaset beta hranijo v arhivu le še manjše število kaset U-matic. Radi bi jih čim prej presneli na nove nosilce, vendar žal nimajo dovolj finančnih sredstev; kljub temu enotnost in manjša količina nosilcev predstavljata manjše težave pri digitalizaciji, veliko manjše, kot se sicer obetajo gigantu med slovenskimi videoarhivi, kot je arhiv TV Slovenija z različnimi nosilci slike in zvoka (prek 110.000 pisnih dokumentov, 300.000 fotografij, 20.000.000 metrov filma, 18.000 magnetoskopskih trakov in okrog 70.000 kaset beta. Glavne probleme, s katerimi se spopadamo v arhivu, sem predstavil sam. Poudaril sem, da sama digitalizacija ne more in ne sme biti cilj arhiva, ampak predstavlja le pomoč pri materialnem varstvu arhivskega gradiva, saj obvaruje

gradivo pred poškodbami in omogoča lažji dostop do njega. Najprej moramo gradivo ohraniti in šele potem ga digitaliziramo. Zaradi velikanske količine gradiva, za katerega vemo, da nam ga ne bo nikoli uspelo digitalizirati, sem predstavil tudi načela, ki smo jih arhivisti določili za izdelavo prednostnega seznama presnemavanj na digitalne nosilce. Načela se med seboj prekrivajo, upoštevajo pa stroške, dostop, občutljivost in ranljivost nosilcev, izjemnost posnetkov, podatke o vsebini, pravice do uporabe in pomen za nacionalno kulturno dediščino.

Pohvaliti moram veliko zanimanje za temo simpozija in dobro udeležbo predvsem iz enote OE produkcija, torej sodelavcev iz tehnične stroke in iz radijskega dela naše hiše, najopaznejši pa so bili tisti, ki niso bili opaženi. Manjkali so namreč sodelavci iz programskega dela, torej ravno tisti, ki uporabljajo največ gradiva iz arhiva: novinarji, scenaristi, producenti, tajnice režije, režiserji. V svoji naivnosti, prepričan sem namreč bil, da bi jim predavanja koristila, sem uporabnikom v predavanju odmeril tudi dober del, a sem ga moral zaradi odsotnosti naših zvezdic žal izpustiti. Očitno nas čaka še veliko dela, preden bomo spremenili odnos do arhivov in arhivskega gradiva v naši delovni organizaciji in slovenski javnosti. Mogoče pa se kakšni zvezdi le utrne.

Aleksander Lavrenčič

23. festival nemega filma v Pordenoneju in Sacilu

Od 11. do 16. oktobra sem se udeležila 23. festivala nemega filma v Pordenoneju. Organizatorji so ga začeli s filmom *The General* iz leta 1927, katerega producent in režiser je priznani ameriški avtor Buster Keaton. *The General* je njegov najslavnejši in najboljši film. Opisuje dogajanje v ameriški državljanski vojni; prikazuje, kako mali človek popolnoma sam opravlja junaška dela, pri tem pa je v sporu z vso armado. Film je povsem klasičen.

Festival se je končal z avangardnim filmom *The Cat and the Canary*, Mačka in kanarček, prav tako iz leta 1927. Njegov avtor je Paul Leni, nemško-ameriški režiser in scenograf, ki je dotlej deloval v Nemčiji, nato pa nadaljeval v Hollywoodu. Tam je režiral omenjeni film in potem še tri grozljivke. S temi deli je v začetku tridesetih let prejšnjega stoletja je postal začetnik novega žanra v Ameriki.

Na festivalu je bila najzanimivejša retrospektiva filmov sovjetskega režiserja, scenarista in teoretika filma Dzige Vertova (pravilno ime Denis Arkadjevič Kaufman); filme pa je snemal tudi njegov brat Mihail. Začel je s filmskimi žurnali (dnevniki), ker je menil, da je to posebna oblika filmske resnice. Sodeloval je v sovjetski revoluciji in menil, da lahko z resnico, ki jo prikazuje v filmih, popularizira njene cilje. Tako obliko filmske izpovedi je imenoval kino oko, kino resnica, predvsem zaradi postopka, saj so vsi posnetki avtentični in zato toliko pomembnejši za preučevanje zgodovine časa. Lahko bi rekli, da so to prava arhivska snemanja. Že v času, ko je še deloval, vsi niso bili enakega mnenja, zato je zgodaj nehal delovati v sovjetski kinematografiji. Nekoliko je še sodeloval pri snemanjih sovjetskih zvočnih filmov; koncept, ki ga je uveljavljal v sliki, je vnesel tudi v zvok enega prvih zvočnih filmov *Sinfonija Donbassa* iz leta 1930, ki prikazuje delo in življenje rudarjev v rudnikih pre-

moga v Donskem bazenu. Vertovu je bila na festivalu posvečena tudi razstava.

Predstave so bile v dveh kinodvoranah, organizatorji pa so pripravili še veliko dejavnosti: videoprojekcije, prodajo kaset, CD-romov, DVD-jev, knjig, filmskih priročnikov itd, najzanimivejše pa so bile tiskovne konference, na katerih so bile predstavljene arhivske filmografije.

Zelo dragocen za poznavanje razmer in rasti jugoslovskega in slovenskega filma je gospod Dejan Kosanovič, profesor iz Beograda, ki je redni obiskovalec festivala nemega filma. Letos sva govorila o tem, kako pomembno je pri preučevanju zgodovine nacionalnega filma upoštevati tudi raziskave lokalnih raziskovalcev, kajti tudi od njihove pridnosti je odvisno, kako bomo dopolnjevali filmsko zgodovino. Te raziskave lokalnih raziskovalcev bi morali spodbujati tudi nacionalni arhivi.

Naslednje leto se festival ponovno vrne v Pordeone, kajti obnovljena kinodvorana bo ponovno odprla vrata v letu 2005. Organizatorji so nam sporočili, kako skrbno in s ponosom obnavljajo svojo staro kinodvorano iz zgodnjih 50 let prejšnjega stoletja. Zagovarjajo namreč stališče, da je ponudba filma v arhitekturno

Vse fotografije so iz filma Boštjana Hladnika *Deklica v gorah*.

vredni kinodvorani tisto, kar omogoča filmsko doživetje v nasprotju s komercialno in zabaviščno ponudbo v multipleksih vrste Kolosej.

V tej obnovljeni kinodvorani bi se lahko predstavil tudi Slovenski filmski arhiv pri Arhivu Republike Slovenije s filmom Boštjana Hladnika Deklica v gorah iz leta 1947, ki je avtorjev prvenec. Avtor se namreč izraža v estetiki nemega filma in je v umetniškem pomenu prvi slovenski igrani "nemi" film; odlikujejo ga izvrstna fotografija, likovna dovršenost, skorajda monumentalnost v kadru, bogato niansiranje črno-bele slike in odlična montaža. Njegova silovita, poetična pripoved še danes ne potrebuje dialoga, ustvarja še ne videno mitološko podobo slovenskih gora, ki bi jo lahko primerjali z nekaterimi "gorskimi" filmskimi pesnitvami, predvsem morda z nordijskimi, a je vendar povsem svojevrstna, slovenska. Ta film resnično sodi v Pordenone, saj je zanj izvirno filmsko glasbo napisal skladatelj Janez Matičič. V upanju, da bo Slovenija za ta namen našla potrebna sredstva, da bomo film lahko predstavili v tujini in tudi domačemu občinstvu zaključujem prispevek in to bi bil lahko še en odmeven dogodek ob praznovanju 100 letnice slovenskega filma.

Marta Rau Selič

Obisk 11. mednarodne konference "Colloquia Jerzy Skowronek dedicata", Torun, 20.–21. maj 2005

V Torunu na Poljskem, rojstnem kraju Nikolaja Kopernika, je potekala mednarodna konferenca ARCHIVES AND NON-TRADITIONAL CARRIERS OF INFORMATION/ ARHIVI IN NETRADICIONALNI NOSILCI INFORMACIJ. Prišlo je 88 udeležencev, največ do sedaj, in to iz različnih arhivov

vzhodnih in osrednjih evropskih držav; Poljske, Rusije, Belorusije, Ukrajine, Uzbekistana, Azerbajdžana, Kazahstana, Romunije, Estonije, Litve, Latvije, Moldavije, Izraela, Italije, Nemčije, Velike Britanije in Slovenije.

Prvi sklop predavanj je obravnaval zakonske in organizacijske oblike zaščite fotografske in avdiovizualne dediščine v evropskem merilu ter Veliki Britaniji, Kazahstanu, Rusiji, Latviji, Ukrajini, Romuniji in Izraelu. Sledil je sklop, v katerem so bili predstavljeni valorizacijski kriteriji za fotografsko in avdiovizualno gradivo. V sklopu predstavitev hrambe in varovanja arhivskega gradiva sem predstavila tudi svoj referat Slovenski film in njegovo varovanje. V njem sem predstavila naše izkušnje pri materialnem varovanju filmskega arhivskega gradiva in zakonsko podlago za delovanje Slovenskega filmskega arhiva. Na podoben način so predstavili delovanje arhivov tudi predstavniki iz Kirgizije, Moldavije, Belorusije, Kazahstana in Azerbajdžana; v teh državah se srečujejo predvsem z zastarelo tehnologijo in slabimi delovnimi razmerami. V soboto so bili na vrsti krajši sklopi o digitalizaciji fotografskega in avdiovizualnega gradiva, ustvarjanju gradiva na digitalnih tehnologijah, uporabi fotografij in AV gradiva v procesu izobraževanja in strokovnem izobraževanju arhivistov. Konferenca se je zaključila z resolucijo, v kateri je poudarjeno: AV-gradivo je del kulturne dediščine, hramba AV-gradiva zahteva posebne razmere, vendar so te povezane z visokimi stroški, priporočila evropskih konvencij niso vedno dovolj upoštevana v praksi, AV-gradivo mora biti tako kot preostalo arhivsko gradivo, dostopno javnosti.

Naslednja konferenca bo leta 2007, ker je državni arhiv tudi organizator evropske konference arhivov, ki bo leta 2006 v Varšavi.

Tatjana Rezec Stibilj